

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИСВІТЛЕННЯ ФАКТУ ВИЗНАННЯ США НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

Ключові слова: незалежність України, США, Джордж Буш-старший, українські ЗМІ, дипломатичне визнання.

Key words: independence of Ukraine, USA, George H.W. Bush, Ukrainian media, diplomatic recognition.

Процес визнання Сполученими Штатами Америки державної незалежності України залишається дискусійною темою у інтелектуальному та медійному просторі. Як зазначають дослідники, позиція США була зумовлена складним балансом між декларованою підтримкою демократичних прагнень народів та реальним страхом перед неконтрольованим розпадом СРСР як ядерної наддержави [1]. Окремої дослідницької праці, присвяченої вивченню наративів українських ЗМІ щодо американської позиції під час проголошення незалежності України, досі не публікувалося. Це відкриває можливості для новацій у цій сфері з погляду порівняння історичного контексту з наративами, які склалися у ЗМІ нашої країни.

Значна частина українських медіаресурсів акцентувала увагу на тому, що адміністрація Джорджа Буша-старшого була радше «вимушеним свідком», аніж активним мотором української незалежності. У публікаціях В. В'ятровича наголошується на пріоритетності безпекового аспекту для США: «Вашингтон боявся, що розпад СРСР призведе до появи кількох непередбачуваних ядерних держав» [2].

Центральним медійним маркером цього наративу є аналіз візиту Дж. Буша-старшого до Києва у серпні 1991 р. Журналісти характеризували його виступ у Верховній Раді як «недоладну котлету по-київськи» [3], акцентуючи на тому, що президент США фактично умовляв Україну не проголошувати незалежність [6]. Заклик «стерегтися самовбивчого націоналізму» в українській медіа-рецепції трактується як історичне нерозуміння Вашингтоном суті українського визвольного руху. Навіть після серпневого путчу США зволікали: період у 25 днів між референдумом 1 грудня та офіційним визнанням 25 грудня описується як час глибоких сумнівів, коли американські аналітики буквально «передбачали війну в Україні ще 1991-го» [5].

Період після референдуму 1 грудня 1991 р. став часом пікової медійної напруги. Історичний контекст свідчить, що США зволікали з визнанням, очікуючи на формальну деструкцію структур СРСР, яка юридично завершилася 25–26 грудня. Проте тогочасні ЗМІ інтерпретували цю паузу крізь наратив «страху та стратегічних вагань» [4]. Водночас преса активно просувала роль української діаспори та прогресивних кіл Конгресу, стверджуючи, що саме лобізм українців у США змушує адміністрацію Буша змінювати свою позицію всупереч її початковим планам збереження «оновленого Союзу» [5]. Важливим аспектом було фінансування ресурсу «Голос Америки», а також його української служби, урядом США.

Аналіз тогочасної преси виявляє суттєві розбіжності між діями США та їх висвітленням:

1. Історично США до грудня 1991 р. розглядали Київ як частину внутрішньо-союзного процесу [1]. Більшість ЗМІ стверджували, що незалежна Україна вже існує де-факто і «всупереч» волі Вашингтона, роблячи американське визнання лише вимушеним наслідком народної волі [3].

2. Дипломатичний контекст був зосереджений на легітимності розпуску СРСР. ЗМІ акцентували на моральному аспекті, висвітлюючи політику США як «зраду демократичних ідеалів» заради збереження «дружби з Горбачовим» [3].

Аналіз тогочасних ЗМІ дає змогу зрозуміти, які наративи існували у цей непростий період. Хоч і зараз США є стратегічним партнером, у 1990 рр. українські ЗМІ неоднозначно оцінювали впливи цієї країни: від вдячності за підтримку до критики за «геополітичний прагматизм» Вашингтону. Українська преса відіграла роль активного політичного суб'єкта, переважно формуючи образ США як «ненадійного партнера», що матиме вплив на сприйняття пересічними українцями цієї країни. Деталізований підрахунок позицій у ЗМІ щодо оцінок українськими журналістами тих подій може стати тематикою ширшого дослідження, такого як курсова та магістерська робота.

Джерела та література

1. Бедь В. Позиція та виступ Джорджа Буша-старшого у Києві 1 серпня 1991 р. щодо України та Союзу РСР. *Срібна Земля*. 2 серпня 2025 р. URL: <https://sz.uzhgorod.ua/pozycziya-ta-vystup-dzhordzha-busha%E2%80%91starshogo-ukyuevi-1-serpnya-1991-roku-shhodo-ukrayiny-ta-soyuzu-rsr/>

2. В'ятрович В. Ядерне роззброєння України. *Збруч*. 7 вересня 2022 р. URL: <https://zbruc.eu/node/113056>

3. Передбачали війну в Україні ще 1991-го. *Галичина*. 1 грудня 2023 р. URL: <https://surl.li/lvkwak>

4. Сорока М. Гаряче літо 1991-го і недоладна «котлета по-київськи». *UKRINFORM*. 13 серпня 2025 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3297196-garace-lito-1991go-i-nedoladna-kotleta-pokiivski.html>

5. Гирич Я. Київський казус Джорджа Буша-старшого: ганьба й користь знаменитої промови. *Новинарня*. 1 серпня 2021 р. URL: <https://novynarnia.com/2021/08/01/chicken-kiev-bush/>

6. Твердохліб Г. Як українці «вербували» очільника Пентагону та хто в діаспорі впливав на Конгрес і президентів США. *Голос Америки*. 19 березня 2024 р. URL: <https://www.holosameryky.com/a/svidchennja-pro-nezalezhnist/7529460.html>